

PORADENSKÝ SYSTÉM FINSKÉHO ŠKOLSTVÍ: HOLISTICKÝ PŘÍSTUP K DIAGNOSTICE A PODPOŘE ŽÁKŮ

THE FINNISH SCHOOL COUNSELLING SYSTEM: A HOLISTIC APPROACH TO DIAGNOSING AND SUPPORT

Miroslav Bielik¹, Denisa Denglerová²

¹ Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno

² Ústav pedagogických věd, Fakulta humanitních studií, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Zlín

Abstrakt

Finské školství je mezinárodně uznávané nejen pro své výsledky v PISA testech, ale i pro svůj inkluzivní poradenský systém založený na přístupu Response to Intervention (RTI). Tento příspěvek vychází z etnografického výzkumu realizovaného ve finských vzdělávacích institucích, včetně rozhovorů s pedagogy, psychology a dalšími odborníky a pozorování výuky. Výsledky ukazují, že finský systém podpory funguje na třech úrovních a pro využívání podpory není nutná diagnóza. Důraz je kladen spíše na nalezení efektivní intervence než na stanovení diagnózy. Holistický přístup se projevuje i v existenci multidisciplinárních týmů, které se starají o well-being žáků. Finský poradenský systém tak efektivně využívá longitudinální data s vysokou ekologickou validitou a opírá se o holistickou perspektivu. Příspěvek je součástí symposia *Finské vzdělávání: Sdílený prostor pro vlastní jednání*.

Klíčová slova: *Finsko, poradenský systém, response to intervention, diagnostika*

Abstract

The Finnish school system is internationally recognised not only for its results in the PISA tests but also for its counselling system based on the Response to Intervention (RTI) approach. This paper is based on ethnographic research conducted in Finnish educational institutions, including interviews with teachers, psychologists, and other professionals, as well as classroom observations. The results show that the Finnish system of support works on three levels and that there is no need for a diagnosis in order to use the support. The emphasis is on finding effective interventions rather than diagnosis. The holistic approach is also apparent in the existence of multidisciplinary teams that address the well-being

of pupils. Thus, the Finnish counselling system effectively uses longitudinal data with high ecological validity and relies on a holistic perspective. This paper is part of the symposium Finnish Education: The Shared Room for Self-Maneuvering.

Keywords: *Finland, counselling system, response to intervention, diagnostics*

1 ÚVOD

Finské školství, proslulé svými úspěchy v PISA testech, se stalo předmětem intenzivního zájmu mezinárodní akademické komunity (Thrupp et al., 2023). Země byla považována i za průkopníka v oblasti inkluzivního vzdělávání. Tento příspěvek prezentuje výsledky etnografického výzkumu provedeného ve finských vzdělávacích institucích, se zaměřením na fungování jejich propracovaného poradenského systému.

2 TEORIE

Finské školství implementuje principy Response to Intervention (RTI, Björn et al., 2016), což je rámec vyvinutý odborníky v oblasti speciálního vzdělávání (Fuchs & Fuchs, 2006). RTI klade důraz na včasnou intervenci prostřednictvím třístupňového systému hodnocení a podpory. Tento přístup využívá data o dlouhodobém fungování žáků ve výuce. Úspěšnost žáků v daném systému instrukcí slouží jako „test“, jehož vyhodnocení vede k přehodnocování optimálního systému podpory. Jedná se v podstatě také o aplikaci principů dynamické diagnostiky na dlouhodobá data přímo z výukového procesu (Fuchs et al., 2007; Grigorenko, 2009). RTI tak představuje holistickou a longitudinální alternativu například k tradičnímu testování inteligence (Fiorello & Wycoff, 2018).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Příspěvek vychází z etnografického výzkumu realizovaného ve finských vzdělávacích institucích. Byly provedeny rozhovory s pedagogy, speciálními pedagogy, školními psychology, zaměstnanci školního zdravotnického zařízení a vedením škol. Dále byly analyzovány rozhovory s pedagogy z pedagogických

fakult a studenty – budoucími pedagogy. Autoři rovněž uskutečnili přes 30 hodin pozorování ve třídách základních a středních škol. Z rozhovorů a pozorování byly pořízeny přepisy, které byly následně analyzovány. Otevřené kódování umožnilo identifikovat klíčové koncepty v datech. Pro účely tohoto příspěvku byla data znovu analyzována pomocí selektivního kódování se zaměřením na poradenský systém.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVÁNÉ VÝSLEDKY

Finský poradenský, diagnostický a podpůrný systém funguje na principech RTI. Podpora je rozdělena do tří úrovní: obecná, intenzivní a speciální. První úroveň je dostupná pro všechny žáky. Druhá úroveň zahrnuje individuální studijní plán. Žáci třetí úrovně mají upravené vzdělávací výstupy a mohou být zařazeni do speciální třídy/školy.

Pro využívání podpory není nutné oficiální stanovení diagnózy. Školní psychologové jsou k dispozici pro konzultace a diagnostiku, avšak diagnostický proces nemusí nutně vést ke stanovení diagnózy. Mnoho pedagogů (včetně akademiků) si není vědomo, že psychologové pracují s IQ testy. Psychologové sice IQ testy používají, ale označují je jako „hodnocení učebních dovedností“ a jejich cílem není stanovení IQ.

Holistický charakter finského poradenského systému se projevuje nejen v systémové aplikaci RTI, ale i v existenci tzv. „pupil welfare services group“, jejímiž členy jsou speciální pedagog, psycholog, sociální pracovník, zdravotník (sestra/lékař), ředitel, zástupce rodičů a studentů.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Finský poradenský systém využívá longitudinální data s vysokou ekologickou validitou a je založený na holistické perspektivě. Spolupráce různých aktérů je běžnou praxí a je systémově zakotvena například tím, že součástí školy je primární zdravotnické zařízení dítěte (alternativa obvodního lékaře). V systému je kladen velmi malý důraz na diagnózu – její stanovení není podmínkou pro nárok na podporu. To je umožněno také díky důvěře, že dostupná podpora nebude zneužívána. I v situacích, kdy proběhne například psychologická diagnostika, výsledkem často není stanovení diagnózy. Odborníci zabývající se intervencemi navíc upozorňují,

že procesy posuzování oprávněnosti nejsou vždy propojeny s následnou intervencí a nemusí být pro tento účel validní (Fiorello & Wycoff, 2018). Stanovení diagnózy bez propojení na intervenci je méně důležité než nalezení efektivní intervence.

6 LITERATURA

- Björn, P. M., Aro, M. T., Koponen, T. K., Fuchs, L. S., & Fuchs, D. H. (2016). The many faces of special education within RTI frameworks in the United States and Finland. *Learning Disability Quarterly*, 39(1), 58–66.
<https://doi.org/10.1177/0731948715594787>
- Fiorello, C. A., & Wycoff, K. L. (2018). Cognitive hypothesis testing. In D. P. Flanagan & E. M. McDonough (Eds.), *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests and issues* (4th ed., pp. 715–730). Guilford Press.
- Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (2006). Introduction to Response to Intervention: What, why, and how valid is it? *Reading Research Quarterly*, 41(1), 93–99.
<https://doi.org/10.1598/rrq.41.1.4>
- Fuchs, D., Fuchs, L. S., Compton, D. L., Bouton, B., Caffrey, E., & Hill, L. (2007). Dynamic assessment as responsiveness to intervention: A scripted protocol to identify young at-risk readers. *Teaching Exceptional Children*, 39(5), 58–63.
<https://doi.org/10.1177/004005990703900508>
- Grigorenko, E. L. (2009). Dynamic assessment and response to intervention: Two sides of one coin. *Journal of Learning Disabilities*, 42(2), 111–132.
<https://doi.org/10.1177/0022219408326207>
- Thrupp, M., Seppänen, P., Kauko, J., & Kosunen, S. (2023). Preface and acknowledgements. In M. Thrupp, P. Seppänen, J. Kauko, & S. Kosunen (Eds.), *Finland's Famous Education System* (pp. v–vii). Springer Nature Singapore.
<https://doi.org/10.1007/978-981-19-8241-5>